

40 Yaşında! Evet Türk Tabipleri Birliği (TTB) yayın organlarından Toplum ve Hekim Dergisi, Ocak 1978 tarihinde başladığı yayın hayatının 40 yılını geride bıraktı. Dergimiz 2018 yılı ile birlikte 40. yaşına girdi.

Okumakta olduğunuz 2018 yılının ilk sayısı, Toplum ve Hekim'e günümüzde emek veren bizlerin, sizlerle paylaşmaktan özel gurur duyduğu 40 yıllık tarihi sürecin bir göstergesi, ürünü. Sizlerin de tanıklığında bu tarihsel süreçte, Dergimizin organlarında görev alarak, mutfağında çalışarak yazılarını göndererek, eleştiri ve önerilerini ileterek, dizgisinden matbaadaki basımına kadar sizlere ulaştırabilmemiz için her türden emek veren dostlarımızı sevgi ve saygıyla anıyor, sonsuz teşekkürlerimizi sunuyoruz. İyi ki emeklerini ve katkılarını Toplum ve Hekim'den esirgemediler. Kolektif irade ve kolektif emek ile süreklilik sağlayarak ve kurumsallaşarak bugünlere hep birlikte ulaştık. Mutlu ve kıvançlıyız.

Toplum ve Hekim Dergisi, Ocak 1978'deki birinci sayısından, Kasım-Aralık 2017'dekine kadar toplam 205 sayıya kadar ulaştı. Bu sayılarda, 709 farklı yazarın imzasıyla 2754 yazı okuyucularımızla buluştu. Özetle, uzunca tarihi olan büyük bir aileyiz. Son iki rakamdan da anlaşılacağı gibi, birden fazla yazısı olan yazarlarımız da bir defa sayıldı. Dergimizde yayımlanan makaleler 2011 yılından itibaren TÜBİTAK ULAKBİM, 2015 yılından itibaren ise Copernicus Uluslararası indekslerinde yer almaya başladı.

Toplum ve Hekim Dergisi Yayın Kurulu, Haziran 2004 tarihinde "Hem hafızalarımızı tazelemek hem de yeni tanıştığımız, tanışacağımız dostlarımıza dergimizi tanıtmak amacıyla, Ocak 1978'den Kasım-Aralık 2003'e kadar yayımlanan sayıların içeriklerini kapaklarıyla beraber bir araya getirilmesi ile "TOPLUM VE HEKİM Kapaklarla yirmibeş yıl 1978-2003" başlıklı kitapçığı hazırlamıştı. Kitapçığın

sunuş yazısında Toplum ve Hekim Dergisi'nin yayın hayatı "örgütsel", "tıbbi-klinik" ve "sosyal tıp" perspektifinin ağırlıklı olduğu, birbirini takip eden üç dönem olarak tanımlanmıştır. Söz konusu bu tarihsel bölümler, yaygın kabul gördüğünden, 40 yılımızı değerlendirirken de bu bölümleremeyi kullanacağız.

Bilindiği gibi, yetmişli yılların özellikle sonuna ulaşırlarken, toplumsal muhalefetin "örgütlü" yükselişinin ülkemiz tarihinde neredeyse zirveye ulaştığı, işçi sınıfının sendikal mücadele ile sömürü oranını Türkiye tarihinin en düşük düzeyine indirebildiği, toplumsal eşitlik hedefi için siyasal mücadelenin somutlandığı yıllardır. "Kapitalizmden başka bir dünyanın, yani Sosyalizmin mümkün" olduğunu düşünenlerin ve bu hedef için çalışanların sayısı oldukça fazlaydı. İşte böyle bir ortamda görevini İstanbul'da sürdürmekte olan TTB Merkez Konseyi (MK) Toplum ve Hekim Dergisi'ni çıkarma kararı aldı ve birinci sayısının ilk yazısı, TOPLUM ve HEKİM imzasıyla ve "Çıkarken" başlığında:

"TOPLUM ve HEKİM yayın hayatına giriyor. Bir yanıyla yeni bir dergi, diğer yanıyla TOB dergisinin işlevinde yeni bir aşama. Toplumla hekim arasındaki çok yönlü diyalogu, bilimsel gerçeklerin ışığında sürdürmek amacındayız.

Halk sağlığının her sorununu, ülkenin içinde bulunduğu durumu; incelemelerle, araştırmalarla ortaya koymak, temel hedeflerimizin başında gelecek. Beslenme, konut, ilaç gibi sorunların tüm yönleri, işçi sağlığı, ana - çocuk sağlığı, çevre sağlığı gibi çok boyutlu olgular dergimizde işlenecek. Tüm gerçekler hekimlere, halka iletilecek.

TOPLUM ve HEKİM aylık bir dergi. Hazırlanması için daha önceden gerekli çalışmalar yapılmalı. Bu nedenle, dergimizde yayınlanması istenen yazıların bize ulaşması önem kazanıyor. Yazıların değerlendirilmesinde ölçütlerimiz, halka, topluma yararları, örgüt çalışmalarımıza yardımcı olması, meslektaşlarımıza ve topluma

ileteceği mesajın önemi olacak. Gruplarca yapılan çalışmalara öncelik vermek istiyoruz. Çalışmalarımız bireysel görüşlerden çok, hep birlikte yapacağımız çalışmalarla oluşursa önemi artacaktır. Bireysel çalışmalar da, önemi, topluma katkısı ölçüsünde gerekli yerini alacaktır.

Tüm Odalarımızı dergimizi yaratmada, yaşatmada göreve çağırıyoruz. TOPLUM VE HEKİM hepimizindir. Dergimizle hem kendi topluluğumuzu, hem de toplumumuzu ele aldığımız konularda bilimsel doğrulara, yeni aşamalara, daha geniş boyutlu düşünce ve davranışlara ulaştırmalıyız. Bu, hepimizin ortak görevi olacaktır.

Dergimizi yaratmak kadar yaşatmak da görevimizdir. Dergimizin sağlıklı yaşaması, yayın sürekliliğinin sağlanması abone sayısıyla orantılı olarak artacaktır. Her Odamız, geniş abone kampanyasını sürdürmelidir.

Başarı da başarısızlık da hepimizin olacaktır".

Her ay düzenli olarak yayımlanmaya başlayan Dergimiz, 12 Eylül Asker Darbesi'nin TTB'nin çalışmalarını durdurması nedeniyle, Kasım 1980'de fiilen kapatılmış oldu. Dergimizin Ocak 1978 - Ekim 1980 sayılarında temel olarak toplumsal yaşam ve TTB'nin örgütsel hedeflerini ele alan yazıların yanında, halk sağlığı alanında genç asistan hekimlerin yazılarına da yer verildi. Ekim 1980 tarihli 32. sayı ile birlikte, Dergimizde "örgütsel" perspektifin ön planda olduğu bu dönem, zorunlu olarak sonlanmış oldu.

Sömürü oranının patronlar lehine yeniden düzenlenmesi ve emek yoğun üretimle ihracata dayalı ekonomik model aracılığıyla, emperyalist ülkelere kaynak aktarılmasını düzenli ve kolay hâle getirme hedefiyle hazırlanmış olan "24 Ocak 1980 Kararları'nın toplum ikna edilmediği için asker darbesi eliyle hayata geçirilmesi, Kurucu Meclis tarafından çıkarılan "yasa" metinleri aracılığıyla da sağlandı. Bu dönemdeki düzenlemelerden birisi TTB-MK üyelerine

Ankara'da ikâmet etme zorunlunun getirilmesi idi. TTB-MK'nin Kasım 1980 tarihinde durdurulan faaliyetleri, 1983 yılında, bu defa Ankara'da yeniden başladı.

Ankara'da göreve başlayan yeni TTB-MK, kısa bir süre içinde Toplum ve Hekim Dergisi'nin 2. yayın dönemini organize etti. Dergi'nin 33. sayısı, Haziran 1984 tarihinde yayımlandı. Bu sayının birinci sayfasında dönemin TTB-MK Başkanı Dr. Nusret Fişek hocamız, hekimlik tarihi ve değerleri ile bilimsel bilgiye olan gereksinimin nasıl karşılanacağını anlatan "Başlangıç" başlığındaki yazısının son bölümünde sürekli eğitimde kullanılan yöntem, araç ve gereçleri maddeler hâlinde sıralarken, ilk sırada "Dergi ve kitaplara" yer veriyordu. Aynı sayfanın sağ alt köşesinde yer alan küçük bir kutucuk içerisinde, Yayın Kurulu imzasıyla yayımlanan "Okurlarımıza" başlığındaki kısa mesajda: "... Dergimizin amacı, hekim arkadaşlarımıza hastalık teşhis ve tedavisinde yararlı olacak kısa ve öz yazılar ile hekimliğin toplumsal yönlerini işleyen yazıları sunmaktadır..." denilerek, yeni yayın döneminin yeni perspektifini de paylaşmıştır. Toplum ve Hekim'in ağırlıklı olarak içeriğini "tıbbi-klinik" perspektifin belirlediği bu dönem, 46. sayıya kadar devam etti. Bu dönemde, yılda dört sayı olarak yayımlanan Toplum ve Hekim Dergisi'nin yayını, mali nedenlerle 1988 yılında durduruldu. Seksenli yılların ikinci yarısı, Türkiye'de toplumsal muhalefetin yavaş yavaş canlandığı, biçimlendiği bir dönem oldu. Özellikle ekonomi temelli hak talepleri kitleselleşerek, yaygınlaştı. Böyle bir dönemde Eylül 1988'de Ankara Tabip Odası'nın öncülüğünde başlatılan bir çalışma ile TTB-MK, Tabip odaları yönetimleri ve hekimlerin kitlesel olarak katıldığı "Beyaz Eylem" Ankara'da gerçekleştirildi. Hekimler bu eylemde yalnızca kendileri için özlük haklarını değil, toplumun "eşit, parasız ve nitelikli sağlık hizmeti hakkı"nı da birlikte talep ettiler. Bu eylemi, kısa süre içinde hastanelerde

tutulan "toplum nöbetleri" izledi. Böyle bir atmosferde, 1990 yılının yaz başında gerçekleştirilen TTB'nin MK ve diğer organlarının seçimlerini, kendilerini Etkin Demokratik TTB (EDTTB) gurubu olarak adlandıran; başka bir dünya, toplumsal eşitlik için mücadele eden; genç ve dinamik bir kadro kazandı. Dergimizin üçüncü döneminin ilk adımları da o günlerde atılmış oldu.

Dönemin toplumsal muhalefete özgün dinamiklerinin de etkisiyle Toplum ve Hekim Dergisi yayın hayatının üçüncü dönemine Ekim 1991 tarihinde; 47. sayı ile başladı. Bu sayıda, Yayın Kurulu imzasıyla "47. sayı ile devam ederken" başlığındaki ilk yazı, hem o günleri hem de o dönemdeki TTB'yi ve hedeflenen Toplum ve Hekim Dergisi'ni açıklıkla anlatıyor:

"... Aralarına her gün beş bin geç meslektaşın eklendiği ve yıllardır tahrip edilen bir sağlık sektörünün sorunlarını omuzlamak zorunda kalan Türkiye'li hekimler, özellikle son yirmi yılda giderek yoğunlaşan biçimde, bilimsel ve onurlu bir hekimlik ve sağlıklı bir toplum için mücadele etmektedirler. Bu mücadele hekim emeğinin toplumdaki payını artırmaktan, yeterli bir tıp eğitimine, nitelikli bir hekimlik uygulamasına ve Türkiye insanının sağlanmasına kadar birçok alanda yürütülmektedir.

Bu çalışmaları sırasında hekimler; birçok olguyu tespit etmekte, bunların analizini yapmakta ve çözüm yöntemleri geliştirerek bu yöntemleri uygulamanın çabasını göstermektedirler.

Türkiye'li hekimlerin gerek birbirleri ile, gerekse toplum ile kurdukları ilişkiler çok zengin ve çeşitlilik göstermektedir. Bu ilişkileri teorileştirme çabaları da azımsanmayacak ölçüde gelişmiştir.

Eskilerine her gün yenilerinin eklendiği bu birikim, sağlık sektöründeki çeşitli kurum ve kişilerin kendi vadilerinde kalmakta, tüm Türkiye hekimlerine ulaştırıldığında, bulacağı kıymetin çok altında değerlendirilebilmektedir.

Bu durum, hekimlerin birbirleri ile eskisinden daha yoğun bir iletişim gerçekleştirmeleri ihtiyacını doğurmuştur.

TTB'nin 6 Temmuz 1991 tarihinde yapılan 39. Kongresinde çeşitli illerin delegeleri bu ihtiyacı ifade etmişler ve ihtiyacın karşılanmasına hizmet edecek bir yayın organı kurma kararı almışlardır. Bu kararın uygulamak için TOPLUM ve HEKİM dergisini bir ihtiyaç olarak gören ve derginin yayınlanması ile ilgili tüm sorunları çözmeye aday olan TTB üyeleri buldukları bölgelerin tabip odalarında yan yana gelerek TOPLUM ve HEKİM bürolarını kurmuşlardır. Bu bürolarda görev alan tüm hekimler Derginin yayın kurulunu oluşturmuştur. Kurulmuş olan bürolar meslektaşlarının katılımını beklerken, Türkiye'nin tüm tabip odalarının dergi bürolarını kurlmalarını umuyoruz.

Toplum ve Hekim Dergisi, hekimlerin pratik ve teorik birikimlerini birbirlerine aktaracakları bir iletişim aracı olmayı hedeflemektedir. TOPLUM ve HEKİM Yayın Kurulu bu aracın teknik devamlılığını yürütmeyi üstlenmiştir. Ancak bu aracın nasıl kullanılacağını gönderilen yazılar belirleyecektir. Bu anlamda TOPLUM ve HEKİM'in yayın politikasını, gönderdikleri yazılar ile, elli bin Türkiyeli hekim çezecektir".

Sosyal tıp perspektifinin önceliğiyle belirlenen bu dönemin ilk yıllarında Sağlık Bakanlığı'nın Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu ve Dünya Sağlık Örgütü tarafından içeriği ve alt yapısı belirlenen "Sağlık Reformu" saldırısının varlığı, Dergimizin içeriğini nitelik ve nicelik olarak hızlı bir biçimde geliştirmesine vesile oldu. Toplum ve Hekim Dergisi, dönemin TTB Halk Sağlığı Kolu ile birlikte, hem "Sağlık Reformu" nun tartışıldığı hem de TTB'nin bu alandaki bilgi birikimini geliştirip, zenginleştirdiği ve karşı tutum için sağlık politikalarındaki önerileri ve taleplerini belirleyip, netleştirdiği "amiral gemisi" rolünü üstlenmiş oldu.

Bu dönemde, yazarlar tarafından gönderilen makalelere ek olarak,

günlük yaşamın neredeyse bütün alanlarını "sağlık ve sağlık hizmetleri" özgün başlığı içine taşıyarak incelemeyi hedefleyen, davetli yazarların makalelerine yer verilirken, dosya konuları üzerinden hazırlanan dergi sayıları daha öne çıktı ve öncelikli oldu.

Sosyal tıp perspektifinin hâkim olduğu bu dönemde, Toplum ve Hekim Dergisi dosya konularını tarihsel ve toplumsal bağlamı içinde bir sistemle inceleme yanısıra, kavramsal çerçeve, konunun ekonomi politikası, dünyada ve Türkiye'de bu konuda yaşanmış ve yaşanmakta olan sorunlarla nedenleri, yakın, orta ve uzak dönemli çözüm önerilerini kapsayan bütünlüğü sağlayacak makalelerin bir araya getirilmesi hedefiyle çalışmalarını sürdürmüştür.

Dergimiz, 40 yıllık zaman zarfında Türkiye'de sağlık politikaları ve sağlık hizmetleri konuları başta olmak üzere, sağlık alanındaki tarihsel ve toplumsal sürecin arşivi hâline geldi. Bunun yanında, tıp eğitimi, sağlık emek gücü, sosyal güvenlik, çalışma yaşamı ve koşulları, eşitlik, tıp etiği, evrim, ekoloji, yerel yönetimler vb. bir çok başlıktaki çalışmalar da bu arşivde yer almaktadır. Arşiv dediysek, ülkemizde ilk akla gelen; ulaşılmayan ve tozlu raflardan elbette ki bahsetmiyoruz. Aksine, Toplum ve Hekim'in arşiv özelliği hem fonksiyonel olma hem de kendini sürekli olarak güncelleyen iki özelliğe sahiptir. Günümüzde tez çalışması yapan akademisyenler başta olmak üzere, sağlık ve sosyal bilim alanında farklı kurumda çalışanlar, akademisyenler, arşivimizden ilk sırada yararlananları oluşturuyor.

Toplum ve Hekim arşivi dendiğinde, 18 Mayıs 2015 tarihinde yitirdiğimiz arkadaşımız sevgili Uğur Okman'ı anmadan geçemeyiz. Büyük bir ısrar, sabır ve özenle hem Toplum ve Hekim Dergisi'nin tüm sayılarının elektronik ortama geçirilmesini sağladı hem de kendi yazdığı özel bir program ile makalelerimizi anahtar kelime, yazar adı, konu, yıl ve sayı özellikleri üzerinden taranabilir ve ulaşılabilir hâle

getirdi. Hakem Kurulu üyelerimiz dergimize gönderilen makalelerin değerlendirmesini yine Uğur Okman arkadaşımızın hazırladığı bir başka programı kullanarak yapmaktadır.

Türkiye'de akademik ilerlemeler için getirilen yayın ve puan koşulu ile birlikte, Toplum ve Hekim Dergisi'nin içinde yer aldığı akademik dergiler kurullarının adlarını yeniden düzenlemek durumunda kaldı. Yıllardır Yayın Kurulu olarak işlev gören organımızın adı Hakem Kurulu oldu. Bunun yanında, Hakem Kurulu'nun değerlendirmesinden olumlu/uygun bulunarak geçen araştırma makalelerinin, öncelikle araştırma yöntemi bilim üzerinden değerlendirilmesini gerçekleştiren Araştırma Danışma Kurulumuz, önceki yıllardaki adıyla varlığını yine sürdürmektedir. Bir de genel olarak yılda bir defa Hakem Kurulu üyelerimizle birlikte toplanıp, "Yuvarlak Masa" çalışmasıyla akıl ve fikir danışılan Danışma Kurulumuz olmak üzere, bu dönemde üç organımız bulunmaktadır.

Toplum ve Hekim Dergisi, uzun bir süredir "TTB Okulu" içerisinde, kendince özgünlüğü olan ikinci bir okul olma özelliği taşıyor. Bunu sağlayan da üçüncü dönemde iki aylık olarak yayımlanan dergimizin bu periyoda paralel olarak yılda en az altı defa gerçekleştirilen Yayın Kurulu/Hakem Kurulu toplantılarıdır. Ve bu toplantıların değişmeyen ilk sıradaki gündem maddesi olarak "Dünya, Türkiye, Sağlık ve TTB" başlığında yaklaşık yarım gün sürdürülen, hazırlanmış tartışmaların olduğunu ifade etmemiz eksiklik taşısa da yanlış olmayacaktır. Dergimizin ve bu toplantıların iki önemli ismini birbirine yakın zamanlarda yitirdik. 19 Mart 2013 tarihinde Ata Soyer (Ata ağabey) ve 19 Haziran 2014 tarihinde İlhan Diken dostlarımız yaşamdan ayrıldılar. Her ikisini de özleyyoruz.

Toplum ve Hekim Dergisi'nin 40. yaşına ulaşana değin, geçirdiği "evreleri" aslında genel olarak ülkemizde ve TTB'de

yaşadıklarımızı, özetin özeti olarak adlandırabileceğimiz bir içerikte sizlerle paylaştık. Bu nedenle, Hakem Kurulu'ndan yazımız öncekilerden hem boyut hem de içerik yönünden oldukça farklı oldu. Dünya ve Türkiye'de günlük yaşam, siyaset, ekonomi ve sağlık alanında "yeni" bir gündem olmadığından değil, bir defaya mahsus, öncelik değişikliğimizden kaynaklanan bu durumu anlayışla karşılanacağını ümit ediyoruz.

Dünyada ve Türkiye'de özellikle son yirmi yıldır sonunda rastlanırmaktan çıkıp, göze batır hâle gelen dinin siyasallaşması ve onun doğrudan sağlığa ve sağlık hizmetleri sunumuna etkileri ve sonuçlarını olabildiğince kapsamlı bir biçimde dosya başlığı olarak ele almayı yedi, sekiz ay önce planlamıştık. Nihayet "Dinin Siyasallaşması ve Sağlık" başlıklı iki sayıdan oluşan dosyamızı sizlerle buluşturduk. Bu iki dosya, yetkin ve üretken Kocaeli Dayanışma Akademisi (KODA) ve Kocaeli Dayanışma ve Araştırma Derneği kurucu üyesi iki bilim insanı dostumuz, Özlem Özkan ve Yücel Demirel tarafından titiz ve özverili bir çalışma ile hazırlandı. 2018 Türkiye'sinin özgün koşullarında, özel çaba ve katkıları için bir kez de sizlerin huzurunda dosya editörlerimize yazarlarımıza teşekkür etmekten mutluluk duyuyoruz. Dosyamızın ikinci sayısının hazırlıkları da tamamlanmak üzere. En kısa sürede sizlerle paylaşacağız.

Dergimizin kırkıncı yılının ilk sayısını çıkarırken ne yazık ki editörümüz, arkadaşımız Onur Hamzaoğlu hala aramızda değil, özgürlüğünden yoksun. Bu kabul edilemez duruma karşı yürütülen hukuksal itiraz süreçlerinden henüz istenen, olması gereken sonuç alınabilmiş değil. Biz "Gelecek güneşli güzel günlere" inancımızı yitirmeden onu aramızda görmek için çalışmaya devam ediyoruz. Sonraki hakem kurulu yazısına varmadan dostumuza kavuşmuş olmak dileğiyle...